

*В. І. Курганевич,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президентові України*

КОМПЛЕКСНИЙ МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО- МАСОВИХ ЯВИЩ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

V. Kurganevych,
Postgraduate student of division of European integration and globalization and management
of national security of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

A COMPLEX MECHANISM FOR IMPLEMENTING THE POLICY OF THE STATE REGULATION OF SOCIAL-MASS PHENOMENA IN THE CONTEXT OF PROVISION OF NATIONAL SECURITY

У статті запропоновано авторське визначення поняття "політика державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки", а також функціональну модель системи її творення. Визначено структурні елементи комплексного механізму державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки, а саме: правовий; інституційний; організаційний; механізм розвитку; механізм прямого державного регулювання суспільно-масових явищ, що включає в себе механізм правового регулювання, мотиваційний механізм, механізм контролю за діяльністю неформальних об'єднань громадян, механізм адміністративного регулювання, силовий механізм; механізм непрямого державного регулювання суспільно-масових явищ, що включає в себе економічний та інформаційний механізм.

The author proposes an author's definition of the concept of "the policy of state regulation of social-mass phenomena in the interests of ensuring national security", as well as a functional model of its creation system. The structural elements of the complex mechanism of state regulation of social-mass phenomena in the interests of ensuring national security are defined, namely: legal; institutional; organizational; development mechanism; the mechanism of direct state regulation of social-mass phenomena, which includes the mechanism of legal regulation, the motivational mechanism, the mechanism for monitoring the activities of informal associations of citizens, the mechanism of administrative regulation, the force mechanism; the mechanism of indirect state regulation of social-mass phenomena, including an economic and information mechanism.

Ключові слова: національна безпека, державне регулювання, суспільно-масові явища, політика державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки; система творення політики державного регулювання суспільно-масових явищ, комплексний механізм державного регулювання суспільно-масових явищ.

Key words: national security, state regulation, social-mass phenomena, policy of state regulation of social-mass phenomena in the interests of ensuring national security; the system of creation of the policy of state regulation of social-mass phenomena, the complex mechanism of state regulation of social-mass phenomena.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Потреба в державному регулюванні суспільно-політичних явищ у контексті забезпечення національної безпеки України формується в умовах змін зовнішнього та внутрішнього безпекового середовища. Вивчення сучасних тенденцій політичного протистояння, зарубіжного та вітчизняного досвіду забезпечення національної безпеки в умовах зовнішнього інспірування соціальних конфліктів дозволяє констатувати, що суспільно-масові явища можуть використовуватися як дестабілізуючий чинник суспільно-політичної системи.

Ця обставина і визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями дослідження проблем теорії та практики державного регулювання суспільно-масових явищ у контексті забезпечення національної безпеки для потреб сучасної Української держави.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що питання використання суспільно-масових явищ в якості дестабілізуючого чинника суспільно-політичної системи певною мірою розглядали такі автори, як: Ш. Ейзен-

штадт [1], Н. Ореховська [2], Е. Люттвак [3], А. Князев [4], Б. Мухамеджанов [5], М. Петров [6], Дж. Шарп [7], А. Байгушкін, Н. Загладин, В. Катагаров [8]. Проте актуальним проблемам профілактики та протидії загрозам національній безпеці пов'язаними із суспільно-масовим чинником присвячено обмаль наукових праць вітчизняних дослідників, а саме: Г. Почепцова [9], О. Литвиненка [10], О. Руденко [11], М. Шевченка та О. Давиденка [12].

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Враховуючи обмаль праць, в яких розглядаються актуальні проблеми профілактики та протидії загрозам національній безпеці пов'язаними із суспільно-масовим чинником, маємо констатувати, що на сьогодні відсутні праці з державного управління в яких би розглядалися питання розробки структурно-функціональної моделі державного регулювання суспільно-масових явищ у контексті забезпечення національної безпеки з урахуванням трансформацій інституційного середовища безпеки України.

Саме тому метою статті є визначення структурних елементів комплексного механізму реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Держава є основним регулятивним інститутом у будь-якому суспільстві, за допомогою якого задовольняються потреби суспільства в інтегрованості й організованості.

Змістовна частина державного регулювання значною мірою пов'язана з цілепокладанням, яке можна представити за допомогою "дерева" цілей:

ціль — 1 для організаційної системи "держава" — підвищити якість життя населення країни до світових стандартів;

ціль — 2 для суб'єкта управління (влади) — створення умов для максимального розкриття духовних і фізичних здібностей населення країни для досягнення цілей держави;

ціль — 3 для об'єкта управління (індивіда і суспільства) — гармонізувати розвиток особистості, який би поєднував права і обов'язки людини і громадянина [13, с. 180].

У рамках телеологічного підходу розглянемо питання державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки.

Варто зазначити, що масова політична поведінка як різновид масової соціальної поведінки посідає особливе місце серед об'єктів публічного управління, оскільки в ній найбільш яскраво віддзеркалюється наявне на даний час відношення чисельно масштабних груп громадян до влади. На думку В. Токовенко, формами масової політичної поведінки є:

- явка на виборчі дільниці;
- голосування за певних кандидатів та певні партії й політичні об'єднання;
- участь у політичних демонстраціях, мітингах, зустрічах з політиками;
- участь у страйках;

членство в політичних рухах, партіях тощо [14, с. 198].

Державний вплив на масову політичну поведінку є цілісним процесом і може здійснюватися по-різному. Ядром цього процесу є політичне керівництво, що забезпечується державними політичними діячами, які перебувають на даний момент при владі. Інформаційне та виконавче забезпечення діяльності політиків здійснюється апаратом державного управління, провладно орієнтованими партіями, засобами масової інформації та науково-дослідними установами. Водночас на масову політичну поведінку також здійснюється вплив з боку опозиційних політичних сил. Є сенс зауважити, що межі державного впливу на масову політичну поведінку обмежені нормами плюралізму і наявністю у громадян достатньо широких демократичних свобод на політичне самовираження.

Зазначені компоненти державного впливу на масову політичну поведінку, виступають різними складовими і рівнями єдиного процесу, а саме:

- встановлення правового поля для масової політичної поведінки;
- моніторинг наявної в суспільстві масової політичної поведінки;
- адміністративний контроль та адміністративне санкціонування масової політичної поведінки (дозвіл мітингів, зборів, демонстрацій, державна реєстрація партій, суспільних організацій тощо);
- аналіз причин наявної масової політичної поведінки та прогноз тенденцій її розвитку;
- прийняття рішень щодо засобів та методів впливу на масову політичну поведінку;
- управління масової політичною поведінкою шляхом здійснення інформаційного впливу;
- управління масовою політичною поведінкою шляхом застосування сили (чи загрози її застосування);
- організаційна підтримка масових політичних акцій шляхом надання приміщень та інших умов для проведення масових акцій;
- матеріальна та фінансова підтримка сприятливих з державної точки зору масових політичних акцій та рухів [14, с. 201—202].

Основоположною ідеєю державно-регулюючого впливу на масову політичну поведінку є формування відповідної масової політичної свідомості. Причому, як свідчить історична практика, застосування силових методів управління масовою політичною поведінкою є вимушеним за умов, коли політичний вплив на свідомість громадян не дав бажаного ефекту [14, с. 206; 15; 16].

Варто зауважити, що до суспільно-масових явищ також відносяться мирні зібрання вболівальників на спортивних змаганнях, шанувальників на концертах, учасників народних гулянь тощо. За певних умов, можуть мати місце порушення громадської безпеки, які в кінцевому підсумку провокують загрози публічній безпеці й навіть загрози національній безпеці. Відповідно, основоположною ідеєю державно-регулюючого впливу на масову соціальну поведінку є формування відповідної масової правової свідомості як запоруки запобігання протиправних діянь під час мирних зібрань.

Враховуючи викладене, пропонуємо під поняттям "політика державного регулювання суспільно-масових

явищ в інтересах забезпечення національної безпеки" розуміти діяльність органів державної влади, яка в рамках чинного законодавства спрямована на формування відповідної масової політичної свідомості та правової свідомості як системної основи профілактики загроз публічній безпеці, запобігання протиправній поведінці та збереження життя і здоров'я учасників протестних акцій або мирних зібрань.

Функціональну модель системи творення політики державного регулювання суспільно-масових явищ пропонуємо представити сукупністю механізмів розробки та реалізації (впровадження) політики, інформаційно-аналітичного забезпечення.

Механізм розробки політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки структурно включає в себе пакет концептуально-настановчих документів, нормативно-правову базу, систему прийняття рішень, систему програмно-цільового планування у сфері національної безпеки.

Механізм реалізації (впровадження) політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки — це складна система соціальних засобів, які призначені для втілення концептуальних ідей стабільного суспільства в умовах протікання процесів суспільно-масового характеру в реальну практику забезпечення національної безпеки. Цей механізм структурно включає в себе комплекс органів державної влади та посадових осіб, а також інститути громадянського суспільства, діяльність яких спрямована на досягнення цілей поставлених у програмі політики національної безпеки.

Механізм інформаційно-аналітичного забезпечення політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки структурно включає в себе комплекс органів, що організують, проводять моніторинг та аналіз внутрішнього і зовнішнього безпекового середовища країни в контексті досягнення цілей поставлених у програмі зазначеної політики.

У процесі обґрунтування та розробки механізмів реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки вважаємо за необхідне посилатися не лише на механізми державного управління, а й механізми держави, які визначаються як система всіх державних органів, які здійснюють завдання держави і реалізують функції у сфері управління суспільством [17].

При розробці механізмів реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки слід враховувати також взаємовідносини політичного керівництва та державного управління, які сьогодні розглядаються фахівцями у контексті різних методологічних підходів, оскільки вони багато у чому впливають на визначення загальних цілей та завдань державного управління, структурне становлення системи його органів, диференціювання їх функцій та діяльності інших учасників процесу формування та реалізації політики національної безпеки.

Аналіз наукової літератури [17—20] дозволяє констатувати, що визначення сутності складових комплекс-

ного механізму реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки доцільно здійснювати з позицій системного підходу як фундаментального у теорії державного управління.

Комплексний механізм реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки має бути побудований як відносно самостійна система. Тобто необхідно визначити його структуру, встановити взаємозв'язок між елементами, проаналізувати їх функції та спроможність діяти цілеспрямовано зі своїми особливостями. Це дозволяє розробити його як результативний спосіб пізнання реальної дійсності суспільно-масових явищ й науково обґрунтованого державно-регулюючого впливу на процеси, які відбуваються у сфері масової соціальної поведінки, що відповідає вимогам системного підходу.

На основі теоретико-методологічних засад визначення та функціонування механізмів державного управління, логіки формування взаємозв'язку ключових дефініцій політики національної безпеки, визначимо основні складові комплексного механізму реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки.

Комплексний механізм реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки має декілька основних складових, що представляють собою окремі механізми, об'єднані в систему правових, інституційних, організаційних, фінансових та соціально-психологічних засобів, які повинні використовуватись у комплексі, що й забезпечить досягнення цілей державної політики національної безпеки, сприятиме підвищенню її ефективності.

1. Правовий механізм формується, виходячи з того, що на створення та розвиток нормативно-правової бази політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки, безумовно, здійснюють вплив різноманітні чинники, серед яких такі:

- особливості вихідного правового поля;
- політичний режим в державі;
- панівний тип комунікації;
- особливості стану соціально-економічних умов країни в цілому;

- рівень розвитку громадянського суспільства.

Правові засади у сфері політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки встановлюють такі норми і правила: суб'єктів політики державного регулювання суспільно-масових явищ, їх статус, функції і компетенцію (предмет управлінського впливу, права та обов'язки, форми і методи діяльності), структуру і характер взаємовідносин; порядок формулювання мети, цілей та завдань політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки; принципи побудови та функціонування державно-управлінських інститутів; форми, умови, порядок виникнення, зміни та припинення відносин між суб'єктами та об'єктами політики державного регулювання суспільно-масових явищ; сукупність правових інструментів для гарантування суб'єктами політики державного ре-

гулювання суспільно-масових явищ реалізації національних інтересів; правові засоби, які визначають юридичні технології: заборони, терміни, процедури та ін.; методи адміністрування та засоби впливу, заходи відповідальності тощо.

Правові норми, регламентуючи всі відносини, що виникають у ході формування та реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки, визначають тим самим, правове середовище та правовий інструментарій діяльності системи органів державного управління, а також інших суб'єктів, які залучаються до цього процесу.

Відзначимо, що основними властивостями правового механізму є його зв'язок з конкретною ціллю та системна природа, що передбачає не автоматичне об'єднання нормативно-правових актів стосовно обраної сфери регулювання (у даному випадку — політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки), а їх організовану і взаємопов'язану сукупність, спроможну забезпечити досягнення поставленої мети шляхом законної реалізації суб'єктами національної безпеки визначених в чинному законодавстві національних інтересів.

2. Інституційний механізм реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки структурно включає в себе органи державного управління, що опікуються питаннями забезпечення публічної безпеки, які поділяються на органи загальної компетенції (центральні та місцеві органи державної влади, органи місцевого самоуправління та їх виконавчі органи) та органи спеціальної компетенції (органи державної виконавчої влади, для яких забезпечення публічної безпеки є основним завданням).

3. Організаційний механізм забезпечує функціонування суб'єктів політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки, тобто являє собою сукупність правил і процедур щодо: організації виконання органами виконавчої влади стратегії національної безпеки тощо; організації моніторингу та прогнозування загроз публічній безпеці тощо; організації програмно-цільового планування, розподілу та використання ресурсів системи забезпечення публічної безпеки як підсистеми системи забезпечення національної безпеки тощо; організації виконання функціональних завдань та координації дій між державними інститутами, що забезпечують реалізацію національних інтересів на рівні заходів та адміністративно-правових режимів; організації виконання функціональних завдань системою правоохоронних органів та спецслужб, що мають право на оперативнорозшукову діяльність; організації виконання функціональних завдань системою державних (недержавних) наукових центрів та вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців для відповідних структур; координації дій між державою та неформальними об'єднаннями громадян (політичними партіями, громадськими рухами, соціальними верствами та етнічними угрупованнями) в інтересах забезпечення національної безпеки; організації консультування і громадсько-

го обговорення проектів документів щодо реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки, моніторингу їх виконання, наданням і збиранням відповідної інформації; організації інформаційного супроводження політики державного регулювання суспільно-масових явищ; організації контролю результатів реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ.

4. Механізм розвитку передбачає програмно-цільове планування розвитку комплексного механізму реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки. Відповідний механізм включає в себе: механізм гнучкої перебудови системи цілей (виокремлення пріоритетів) з урахуванням змін в безпековому середовищі; механізм посилення організаційного потенціалу всього комплексного механізму за рахунок раціоналізації його структури; механізм взаємодії та взаємопроникнення суб'єктів забезпечення національної безпеки.

5. Механізм прямого державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки включає комплекс взаємопов'язаних механізмів, а саме:

механізм правового регулювання включає комплекс взаємопов'язаних юридичних засобів, які втілені на нормативному рівні, необхідні та достатні для досягнення цілей у сфері публічної безпеки. Можна виділити такі основні елементи правового регулювання: норми права, правовідносини, реалізація прав та обов'язків, заходи відповідальності, популяризація знань чинного законодавства тощо. Відповідний механізм можна визначити як юридичну технологію, що дає змогу досягти поставлених цілей у сфері публічної безпеки, тобто ефективності та результативності. Як і будь-який інший управлінський процес, правове регулювання спрямоване на оптимізацію, дієвість правової норми, з метою забезпечення режиму безпеки;

мотиваційний механізм передбачає створення спонукальних стимулів до вибору альтернативи масової соціальної поведінки, яка не створює загроз національній безпеці;

механізм контролю за діяльністю неформальних об'єднань громадян (політичними партіями, громадськими рухами, соціальними верствами та етнічними угрупованнями) в інтересах забезпечення національної безпеки;

механізм адміністративного регулювання, що передбачає в рамках чинного законодавства встановлення обмежень на діяльність суспільних рухів, політичних партій, які створюють загрози національній безпеці;

силовий механізм, що передбачає блокування або супроводження суспільно-масових явищ за участю деструктивних сил, які створюють загрози національній безпеці.

6. Механізм непрямого державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки включає комплекс взаємопов'язаних механізмів, а саме:

економічний механізм, який реалізовується у вигляді державної фінансової підтримки органів державно-

го управління, що опікуються питаннями забезпечення національної безпеки та інших джерел фінансування передбачених на законодавчому рівні, а також встановлення фінансових обмежень на діяльність суспільних рухів, політичних партій, які створюють загрози національній безпеці;

інформаційний механізм, який реалізується за допомогою інформаційно-пропагандистського забезпечення державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах національної безпеки, що передбачає поширення ідей стабільності, неконфронтаційного, демократичного типу суспільних відносин тощо.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК

Враховуючи вищенаведені викладки підсумуємо:

1. Запропоновано авторське визначення поняття "політика державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки". Під останньою пропонуємо розуміти діяльність органів державної влади, яка в рамках чинного законодавства спрямована на формування відповідної масової політичної свідомості та правової свідомості як системної основи профілактики загроз публічній безпеці, запобігання протиправній поведінці та збереження життя і здоров'я учасників протестних акцій або мирних зібрань.

2. Функціональну модель системи творення політики державного регулювання суспільно-масових явищ пропонуємо представити сукупністю механізмів розробки та реалізації (впровадження) політики, інформаційно-аналітичного забезпечення.

3. Комплексний механізм реалізації політики державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки має декілька основних складових, що представляють собою окремі механізми, а саме: 1) правовий; 2) інституційний; 3) організаційний; 4) механізм розвитку, який структурно включає в себе механізм гнучкої перебудови системи цілей (виокремлення пріоритетів), механізм посилення організаційного потенціалу всього комплексного механізму, механізм взаємодії та взаємопроникнення суб'єктів забезпечення національної безпеки; 5) механізм прямого державного регулювання суспільно-масових явищ, що включає в себе комплекс взаємопов'язаних механізмів, а саме: механізм правового регулювання, мотиваційний механізм, механізм контролю за діяльністю неформальних об'єднань громадян, механізм адміністративного регулювання, силовий механізм; 6) механізм непрямого державного регулювання суспільно-масових явищ, що включає в себе комплекс взаємопов'язаних механізмів, а саме: економічний механізм, інформаційний механізм.

Перспективним напрямом подальших досліджень вбачається в оцінці складових комплексного механізму державного регулювання суспільно-масових явищ в інтересах забезпечення національної безпеки України, що є окремою складною темою і потребує ретельного дослідження, що автор і ставить за мету під час подальшої роботи у цій сфері.

Література:

1. Эйзенштадт Ш. Революция и преобразование обществ. Сравнительное изучение цивилизаций / Ш. Эйзенштадт. — М.: Аспект Пресс, 1999. — 415 с.

2. Ореховская Н.Е. Современные "цветные революции": социологическое измерение: автореф. дис. канд. соц. наук: 22.00.04 / Н.Е. Ореховская. ФГАОУ ВПО "Южный федеральный университет". — Краснодар, 2012. — 28 с.

3. Люттвак Эдвар Н. Государственный прворот: Практическое пособие / Н.Э. Люттвак / Перевод с англ.: Edward N. Luttwak. Coup. D'Etat: A Practical Handbook / Русский Фонд Содействия Образованию и Науке. — М.: Университет Дмитрия Пожарского, 2012. — 326 с.

4. Князев А.А. Государственный переворот 25 марта 2005 г. в Киргизии. — Изд. 3-е, исправл. и доп. / А.А. Князев. — Бишкек, 2007. — 272 с.

5. Мухамеджанов Б.Г. Государственный переворот в Кыргызстане: роль внутренних и внешних факторов: Науч.-попул. изд. / Б.Г. Мухамеджанов. — Алматы: ОФ "Фонд Первого Президента Республики Казахстан", 2011. — 259 с.

6. Петров М.Н. Механизмы государственных переворотов: Историко-теоретическое исследование / М.Н. Петров; Под общ. ред. А.Е. Тараса. — М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2005. — 400 с.

7. Шарп Джин. От диктатуры к демократии: Концептуальные основы освобождения: [Электронный ресурс] / Дж. Шарп. — [Режим доступа]: http://www.aeinsteinstein.org/organizations/org/FDTD_Russian.pdf — (дата обращения 20.08. 2017). — Заглавие с экрана.

8. Факторы и акторы дестабилизации: опыт прошлого и современность / Авторский коллектив: А.И. Байгушкин, Н.В. Загладин. Отв. ред. В.И. Катагарова. — М.: ИМЭМО РАН, 2011. — 121 с.

9. Почепцов Г. Революция.com. Основы протестной инженерии / Г. Почепцов. — М.: Европа, 2005. — 532 с.

10. Литвиненко О.В. Спеціальні інформаційні операції та пропагандистські кампанії / О.В. Литвиненко. — К.: ВКФ "Сатсанта", 2000. — 222 с.

11. Руденко О.М. Теоретико-методологічні засади дослідження суспільної стабільності в науці державного управління: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. наук з держ. упр: спец. 25.00.01. "Теорія та історія державного управління" / О.М. Руденко. — К., 2011. — 39 с.

12. Шевченко М.М. "Оксамитові" революції 1989—2005 рр.: класична модель, заходи протидії / М.М. Шевченко, О.Г. Давиденко // Воєнно-історичний вісник. — 2013. — № 2. — С. 104—109.

13. Куриц С.Я. Болезни государства. Диагностика патологий системы государственного управления и права / С.Я. Куриц, В.П. Воробьев. — М.: МГИМО(У) МИД России, 2009. — 472 с.

14. Токовенко В.В. Політичне керівництво і державне управління: проблеми взаємовідносин та оптимізація взаємодії / В.В. Токовенко. — К.: УАДУ, 2001. — 256 с.

15. Єманов В.В. Аналіз масових безладів на території країн Європи, СНД і України та роль внутрішніх військ під час їх ліквідації / В.В. Єманов, Є.Г. Башкатов // Си-

стема озброєння та військова техніка. — 2010. — № 4 (24). — С. 201—207.

16. Давиденко О.Г. Залучення силових структур до виконання завдань забезпечення внутрішньої безпеки (за досвідом США, СРСР, КНР, країн Європи та пострадянського простору) / О.Г. Давиденко, М.М. Шевченко // Досвід застосування збройних сил у світових війнах і воєнних конфліктах ХХ-початку ХХІ ст.: тенденції та закономірності // Збірник наукових праць / Кол. авторів. за ред. С.В. Сидорова. — К.: ЦП "Компринт", 2015. — Вип. 4. — С. 117—124.

17. Абрамов В.И. Механизмы обеспечения национальной безопасности / В.И. Абрамов // Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник / Состав.: Г.П. Сытник, В.И. Абрамов, В.Ф. Смолянюк и др.; под общ. редакцией Г.П. Сытника. — К.: НАДУ, 2012. — С. 200—204.

18. Афоніна О. Г. Соціальна безпека: проблеми становлення соціального партнерства в Україні / О.Г. Афоніна // Вісн. НАДУ. — 2011. — № 4. — С. 241—249.

19. Весельська Л.А. Механізми державного регулювання соціальної безпеки в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / Л.А. Весельська. Національна академія державного управління при Президентові України — К., 2011. — 20 с.

20. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України / В.І. Абрамов, О.Г. Бортнікова, М.М. Шевченко та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. — К.: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. — 536 с.

References:

1. Jeizenshtadt, Sh. (1999), *Revoljucija i preobrazovanie obshhestv. Sravnitel'noe izuchenie civilizacij* [Revolution and transformation of societies. Comparative study of civilizations], Aspekt Press, Moscow, Russia.

2. Orehovskaja, N.E. (2012), "Modern "color revolutions": the sociological dimension", Ph.D. Thesis, Sociology, FGAOU VPO "Juzhnyj federal'nyj universitet", Krasnodar, Russia.

3. Ljuttvak Jedvar, N. (2012), *Gosudarstvennyj perevorot: Prakticheskoe posobie* [The coup d'etat: A Practical Guide], Univrsitet Dmitrija Pozharskogo, Moscow, Russia.

4. Knjazev, A.A. (2007), *Gosudarstvennyj perevorot 25 marta 2005 g. v Kirgizii* [The coup on March 25, 2005 in Kyrgyzstan], Bishkek, Kyrgyzstan.

5. Muhamedzhanov, B.G. (2011), *Gosudarstvennyj perevorot v Kirgystzane: rol' vnutrennih i vneshnih faktorov* [The coup in Kyrgyzstan: the role of internal and external factors], OF "Fond Pervogo Prezidenta Respubliki Kazahstan", Almaty, Kazakhstan.

6. Petrov, M.N. (2005), *Mehanizmy gosudarstvennyh perevorotov: Istoriko-teoreticheskoe issledovanie* [Mechanisms of coups d'etat: Historical and theoretical study], AST, Moscow, Russia.

7. Sharp Dzhin (2017), *Ot diktatury k demokratii: Konceptual'nye osnovy osvobodzhenija* [From dictatorship to democracy: the conceptual framework of liberation], available at: http://www.aeinstein.org/organizations/org/FDTD_Russian.pdf (Accessed 05 Nov 2017).

8. Bajgushkin, A.I. and Zagladin, N.V. (2011), *Faktery i aktory destabilizacii: opyt proshlogo i sovremennost'* [Factors and actors of destabilization: the experience of the past and the present], IMJeMO RAN, Moscow, Russia.

9. Pocheptsov, H. (2005), *Revoliutsyia.com. Osnovy protestnoj ynzheneryy* [Revolution.com. Basics of protest engineering], Evropa, Moscow, Russia.

10. Lytvynenko, O.V. (2000), *Spetsial'ni informatsijni operatsii ta propahandysts'ki kampanii* [Special information operations and advocacy campaigns], VKF "Satsanta", Kyiv, Ukraine.

11. Rudenko, O.M. (2011), "Theoretical and methodological principles of research of social stability in science of public administration", Abstract of Ph.D. dissertation, Public Administration, Kyiv, Ukraine.

12. Shevchenko, M.M. and Davydenko, O.H. (2013), ""Velvet" revolutions of 1989—2005: classic model, measures of counteraction", *Voienno-istorychnyj visnyk*, vol. 2, pp. 104—109.

13. Kuric, S.Ja. (2009), *Bolezni gosudarstva. Diagnostika patologij sistemy gosudarstvennogo upravlenija i prava* [Diseases of the state. Diagnosis of pathologies in public administration and law], MGIMO(U) MID Rossii, Moscow, Russia.

14. Tokovenko, V.V. (2001), *Politychne kerivnytstvo i derzhavne upravlinnia: problemy vzaiemvidnosyn ta optymizatsiia vzaiemodii* [Political leadership and public administration: problems of interaction and optimization of interaction], UADU, Kyiv, Ukraine.

15. Yemanov, V.V. (2010), "Analysis of mass disorder in the countries of Europe, the CIS and Ukraine and the role of internal troops during their elimination", *Systema ozbroiennia ta vijs'kova tekhnika*, vol. 4 (24), pp. 201—207.

16. Davydenko, O.H. (2015), "Involvement of security forces in the implementation of the tasks of ensuring internal security (in the US, USSR, PRC, European countries and post-Soviet space)", *Dosvid zastosuvannia zbrojnykh syl u svitovykh vijnakh i voiennykh konfliktakh KhKh-pochatku KhKhl st.: tendentsii ta zakonomirnosti*, vol. 4, pp. 117—124.

17. Abramov, V.I. (2012), "Mechanisms for ensuring national security", *Gosudarstvennoe upravlenie v sfere nacional'noj bezopasnosti: slovar'-spravochnik* [State Administration in the Sphere of National Security: a Dictionary-Directory], NADU, Kyiv, Ukraine.

18. Afonina, O.H. (2011), "Social Security: Problems of Becoming a Social Partnership in Ukraine", *Visn. NADU*, vol. 4, pp. 241—249.

19. Vesel's'ka, L.A. (2011), "Mechanisms of regulation of social security in Ukraine", Ph.D. Thesis, Mechanisms of Public Administration, The National Academy of Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

20. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. and Bortnikova, O.H. (2012), *Shliakhy udoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsional'noi bezpeky Ukrainy* [Ways of improving the system of public administration national security of Ukraine], MAYSTER KNYH, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2017 р.